HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[1]ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה אלא מעתה [1]וירגמו אותו אבן מאי עבדי ליה ההוא מבעי ליה לכדתניא וירגמו אותו באבן [א]אותו [א]ולא בכסותו אבן [ב]שאם מת באבן אחת יצא ואצטריך למיכתב אבן ואיצטריך למיכתב [2]אבנים דאי כתב רחמנא אבן הוה אמינא היכא דלא מת בחדא לא ניתי אחריתי ומיקטליה כתב רחמנא אבנים ואי כתב רחמנא אבנים הוה אמינא מעיקרא נייתי תרתי כתב רחמנא אבן [ג]והא האי תנא נאמר קאמר אילו לא נאמר קאמר וה"ק אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה שוה עכשיו שנאמר [ג]קרא גזירה שוה לא צריך רב אשי אמר משה היכא הוה יתיב במחנה לוייה ואמר ליה רחמנא [3]הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה אל מחוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה עשייה בהדיא כתיב בהו ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה ההוא מיבעי ליה (א) חד לסמיכה וחד לדחייה אמרו ליה רבנן לרב אשי לדידך כל הני הוציא דכתיבי בפרים הנשרפים מאי דרשת בהו קשיא: אחד עומד כו': אמר רב הונא פשיטא לי [ג]אחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנתלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן [ד]משל צבור מ"ט דמדידיה לא אמרינן ליה זיל וליתיה וליקטול נפשיה בעי רב הונא סודר שמניפין בו וסוס שרץ ומעמידן משל מי הוא כיון דהצלה דידיה מדידיה הוא או דילמא כיון דבי דינא מחייבין למעבד בה הצלה מדידהו ותו הא דאמר ר' חייא בר רב אשי אמר רב חסדא [ה][ד]היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו שנאמר [4]תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ותניא נשים יקרות שבירושלים [ה]היו מתנדבות ומביאות אותן לא התנדבו נשים יקרות משל מי הא ודאי מסתברא [ו]משל צבור כיון דכתיב תנו מדידהו בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות ונשתתק מהו [ו]מנפח רב ששת בידיה נשתתק אפילו אחד בסוף העולם נמי התם לא קאמר הכא קאמר מאי תא שמע דאמר רבי יוסי בר חנינא [ז][ז]אחד מן התלמידים שזיכה ומת רואין אותו כאילו חי ועומד במקומו זיכה אין לא (ב) זיכה [ח]לא זיכה פשיטא לי אמר תיבעי לך: אפילו הוא כו': ואפילו פעם ראשונה ושניה והתניא [ח][ט]פעם ראשונה ושניה בין שיש ממש בדבריו בין שאין ממש בדבריו מחזירין אותו מכאן ואילך אם יש ממש בדבריו מחזירין אותו אין ממש בדבריו אין מחזירין אותו אמר רב פפא תרגומה [י]מפעם שניה ואילך מנא ידעי [ט]אמר אביי [כ]דמסרינן ליה זוגא דרבנן אי איכא ממש בדבריו אין אי לא לא ולימסר ליה מעיקרא אגב דבעית לא מצי אמר כל מאי דאית ליה: **מתני'** מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יוצא ליסקל [ל]וכרוז יוצא לפניו איש פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית ופלוני ופלוני עדיו כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו: **גמ'** אמר אביי [מ]וצריך למימר ביום פלוני ובשעה פלונית ובמקום פלוני דילמא איכא דידעי ואתו ומזים להו: וכרוז יוצא לפניו: לפניו אין מעיקרא לא: [נ]והתניא בערב הפסח תלאוהו לישו [ס] והכרוז יוצא לפניו מ' יום קודם שהוא יוצא ליסקל על שכישף והסית והדיח את ישראל כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו ולא מצאו לו זכות ותלאוהו בערב פסח אמר עולא ותסברא בר הפוכי זכות הוא מסית הוא ורחמנא אמר [5]לא תחמול ולא תכסה עליו אלא שאני ישו [ע]דקרוב למלכות הוה: ת"ר חמשה תלמידים היו לו לישו [ע] מתאי נקאי נצר ובוני ותודה אתיוהו למתי אמר להו מתי יהרג הכתיב [6]מתי אבוא ואראה פני אלוהים אמרו לו אין מתי יהרג דכתיב [7]מתי ימות ואבד שמו אתיוהו לנקאי אמר להו נקאי יהרג [8]הכתיב ונקי וצדיק אל תהרוג אמרו לו אין נקאי יהרג [9]דכתיב במסתרים יהרג נקי אתיהו לנצר אמר להו נצר יהרג [10]והכתיב ונצר משרשיו יפרה אמרו ליה אין נצר יהרג דכתיב [11]ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב אתיוהו לבוני אמר להו בוני יהרג [12]הכתיב בני בכורי ישראל אמרו ליה אין בוני יהרג [13]דכתיב הנה אנכי הורג את בנך בכורך אתיהו לתודה אמר להו תודה יהרג [14]הכתיב מזמור לתודה אמרו ליה אין תודה יהרג [15]דכתיב זובח תודה יכבדנני:

אריב"ל

ובני ישראל עשו. בההוא קרא כתיב והרי כלל את הכל למה לי ויוציאו שמע מינה למניינא: **אלא מעתה.** דדרשת ויוציאו דריש נמי וירגמו כו': **בלא כסותו.** ערום ואע"ג דגבי לוואה כתיב ורגמו אותו דש"מ בלא כסותו איידי דכתיב אבן לדרשה כתב נמי אותו. במקלל כתיב אבן ובמקושש כתיב [במדבר טו] אבנים: **והא האי תנא.** דלעיל [מב:]: **נאמר קאמר.** מגזרה שוה דפרים יליף לה והיכי אתא רב פפא לאיפלוגי עליה דתנא: **והכי קאמר.** תנא דברייתא אילו לא נאמר כו' כלומר הא דיליף לה מגזירה שוה לאו דוקא אלא הכי קאמר אי נמי לא הוה נפיק ממשמעותא דקרא אכתי לא הוה יכילנא למימר חוץ למחנה אחת דמייתינא שלש מחנות מגזירה שוה דפריס והשתא אפילו גזירה שוה לא צריך: **הוצא.** גרידא משמע הוציאו ממקומן וכי הדר כתיב מחוץ למחנה לאפוקי ממחנה ישראל קאמר: **ההוא.** ובני ישראל: **מבעי ליה.** לסמיכה ולדחייה דכתיבי בלוואה ולא מיפרשי בעשייה הדר סיים קרא ובני ישראל עשו אף סמיכה ודחייה. סמיכה וסמכו כל השומעים[ז] דחייה לאו הכא כתיבא אלא מסיני ירה יירה[ח] מכאן שאחד מן העדים בא ודוחהו ומפילו מגובה בית הסקילה לארץ דבית הסקילה גבוה שתי קומות[ט]: **לדידך.** דדרשת הוצאה באפי נפשיה ואל מחוץ למחנה באפי נפשה כל הוצאות דפרים הנשרפים מאי דרשת בהו: **שתטרף דעתו.** ולא ידאג [ס]ויתמהמה בהריגתו: **ונשתתק.** נאלם: **מהו.** מי אמר אי לא אישתתק הוה ממש בדבריו וצריך לסתור את הדין ולהביא דיינין אחרים: **מנפח רב ששת בידיה.** כלומר רוח הוא זה שאמרת כיון שנשתתק מה הועיל אי להכי אתית למיחש אפילו אחד בסוף העולם נמי אימא בכל היוצאין ליהרג שמא יש אחד בסוף העולם שידע לו זכות: ופרכינן **מי דמי התם לא אמר הכא אמר: שזיכה.** שהוציא דבריו וטעמו לאור: **תיבעי לך.** מי אמר זיכה דוקא או דילמא ר' יוסי אורחא דמילתא קאמר שאין דרך לתלמיד לומר יש לי ללמד זכות ומשתתק וכן מיתה דמסתמא מיד אומר ראיותיו ומיהו היכא דאיתרמי אימא דסבירא ליה נמי הכי: **ואפי' אפעם ראשונה ושניה.** נמי קאמר ובלבד שיש ממש בדבריו ואי ליכא ממש לא מהדרינא: **מנא ידעי.** אם יש ממש או לאו וכי שלוחים תלמידים בעינן שיהו סוקלין: **דמסרינן ליה.** מפעם שניה ואילך שני תלמידי חכמים לילך עמו: **מעיקרא.** בתחלת הליכתו ולא יחזירוהו אפילו פעם ראשונה אא"כ יש ממש בדבריו: **וצריך למימר.** נמי שעבר עבירה פלונית ביום פלוני ובשעה פלונית: **לפניו אין.** דמשמע בהליכתו: **מעיקרא לא.** ארבעים יום קודם: ע) **יהרוג נקי.** רוצח הוא נקי זה וראוי ליהרג שהרג במסתרים. ותשובה בעלמא הוא מפני האומות שקרוב למלכות היה והיו צריכים להשיב על כל ראיות של הבל שלהם: **זובח תודה יכבדנני.** מי שיהרוג תודה יכבדנני:

זובח

לא נייתי אחריני. והא דכתיב (דברים יז) יד העדים תהיה בו בראשונה וגו' ה"א דהני מילי היכא דאותה האבן קיימת אבל אם נאבדה או נפלה ליס ה"א דלא נייתי אחריני:

פשיטא אחד אבן. הא דלא חשיב פתילה שנשרף בה משום דאברייתא דלקמן (דף מה:) דקתני כולן נקברים עמו קאי והתם לא שייך למיתני פתילה שנזרקה לתוך פיו:

אל

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל"א סמג עשין קב:
ד ג מיי' פי"ג מהלכות סנהדרין הלכה ג סמג עשין צח:
ה ד מיי' שם הלכה ב סמג שם:
ו ה ו מיי' שם הלכה ג:
ז ז מיי' שם פ"י הל"ג:
ח ח מיי' שם הלכה ד:
ט ט י כ ל מ מיי' שם פי"ג הל"א סמג שם:

רבינו חננאל

פשוטה היא רב אשי אמר משה רבינו היכן הוה יתיב במחנה לוייה ואמר הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה. אל מחוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה (א) חד לסמיכה וחד לדחייה אמרו ליה רבנן הואיל ואתה מוציא הוצא לדרשה הני כולהו הוצא דכתיבי בפרים הנשרפין מאי דרשת בהו קשיא: **ואחד** עומד על פתח בית דין והסודרין בידו והסוס רחוק ממנו כדי שיהא רואהו כו' אמר רב הונא פשיטא לי אחד אבן הנסקל בה ואחד עץ שנתלה בו וכן סייף שנהרג בו וסודר שנחנק בו כולן משל צבור אלא סודר שמניפין בו וסוס שרץ בו משל מי כיון שב"ד חייבין לעשות לו הצלה משלהן עושין או דילמא כיון דהצלה דידיה היא מדידיה היא ולא איפשיטא: **אבל** קורט של לבונה שהיו משקין את היוצא ליהרג כדי שתטרף דעתו עליו נשים יקרות שבירושלים היו מתנדבות משלהן לא התנדבו משל מי. תרגמה רב רבאי מרוב (ב) מסתברא משל ציבור שנאמר תנו שכר לאובד: **א"ר** יוסי ב"ר חנינא אחד מן התלמידין שזיכה ומת רואין אותו כאילו הוא חי ועומד במקומו. אפילו אמר שיש לי ללמד על עצמי זכות מחזירין אותו אפילו ד' וה' פעמים. ובלבד שיהא ממש בדבריו מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יוצא ליסקל והכרוז יוצא פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית וכו' אמר אביי וצריך

א) [נראה דחסר בדברי רבינו וצ"ל ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה ג"כ לעשייה וחד לסמיכה כו']

ב) עיין באיגרת רב שרירא גאון ד"ה ולפום הכין איתוספא הוראה וכו' ותמצא כי הוא היה אחד מרבנן סבוראי אשר הוסיף דבריו בגמ':

מסורת הש"ס

א) [לקמן מה. ע"ש סוטה כג: ע"ש], ב) [ב"מ סא.], ג) [ב"מ סא. ע"ש ודוגמתו בר"ה לד.], ד) [עי' תוספות סוטה ח: ד"ה ואח"כ], ה) [שמחות פ"ב], ו) [ב"ב קלד:], ז) לעיל לד., ח) [תוספ' פ"ט], ט) [יומא פה:], י) מכאן עד סוף העמוד הושמט ע"י הצנזורה ונוסף כאן ע"פ ויניציאה ר"פ וס"א, כ) [בס"א נוסף: הנוצרי], ל) [ויקרא כד], מ) [שמות יט], נ) [לקמן מה.], ס) נ"א ויתמקמק בשרו, ע) מכאן עד סוף העמוד הושמט ע"י הצנזורה ונוסף כאן מס"א,

תורה אור השלם

1. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצִיאוּ אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אָבֶן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: ויקרא כד כג
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ רָגוֹם אֹתוֹ בָאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: במדבר טו לה
3. הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשֹּׁמְעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה: ויקרא כד יד
4. תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ: משלי לא ו
5. דברים יג ט
6. תהילים מב ג
7. תהילים מא ו
8. שמות כג ז
9. תהילים י ח
10. ישעיה יא א
11. ישעיה יד יט,
12. שמות ד כב
13. שמות ד כג
14. תהילים ק א
15. תהילים נ כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ההוא מיבעי ליה לסמיכ' ולדחיי' כצ"ל ותיבת חד ותיבת וחד נמחק: (ב) שם לא זיכה לא לא זיכה פשיטא:

מוסף רש"י

מנפח רב ששת בידיה. דרך שחוק כאדם שמנפח קש מתחת ידיו ומשליכו לאבוד, כלומר כזה הרוח שהלך כך אבד טעמו כו' (רשב"ם ב"ב קלד:). **רואין אותו.** לענין המנין (לעיל לד.). **דמסרינן ליה זוגא דרבנן.** שמלוין אותו עד בית הסקילה ואם אמר יש לי ללמד זכות על עצמי ישמעו אלו אם יש ממש בדבריו אם לאו (יומא פה:).